

Dezen- formas- yon

Kasten üretilen yanlış ya da yanıltıcı bilgi. Yanlış bilgiyi kasten üretenler genellikle siyasi, ekonomik, psikolojik ya da toplumsal dürtülerden beslenir.

Yankı Fanusu

Sosyal medyada kullanıcıların yalnız kendi görüşlerine yakın paylaşımlarla karşılaştığı, farklı düşüncelerle karşılaşmanın ise pek mümkün olmadığını anlatan bir terim. Yankı fanusu, internetin bugünkü doğasının anlaşılmasında kullanılır.

Bilgi düzen- sizliği

İnternetteki bilgi akışının hız kazanmasıyla doğru bilgiye ulaşmanın zorlaşması. Propaganda, kompto teorileri, partizan bilgiler ve dezenformasyon, mezenformasyon, malenformasyon gibi yanlış bilgi türlerinin bilgi ekosisteminde yaygınlaşmasını anlatmak için kullanılır.

Teyit- çilik

Bir bilginin doğruluğunu veya yanlışlığını kanıtlarla ortaya koymak; doğrulama. Teyitçilik, bilgi düzensizliğini azaltmayı ve doğru bilgiye ulaşma hakkını muhafaza etmeyi hedefler.

Eleştirel Dijital Okuryazarlık

Akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlar gibi dijital araçlar aracılığıyla bilgiyi bulma, anlama, analiz etme, üretme ve paylaşabilme, güvenilir kaynaklara erişebilme, nitelikli olanları ayırt edebilme, çevrimiçi güvenliği sağlayabilme becerileri. Eleştirel dijital okuryazarlar yanlış bilgiye daha dirençlidir ve dijital güvenlik becerileri yüksektir.

Bot Hesap

Bot hesap: Bilgisayar programları tarafından yönetilen sosyal medya hesapları. Botlar belirli bir platformda istediği şekilde gönderiler paylaşması veya etkileşime girmesi için oluşturulur. Otomatize edilmiş bu hesaplar, insan gücüne ihtiyaç duymaksızın gönderi paylaşabilir ve diğer içeriklerle etkileşime girebilir.

Troll Hesap

Hakaret veya saldırı içeren içerikleri, okurları kışkırtmak veya halihazırda gündemde olan konulardan saptırmak için paylaşan hesaplar.

Tersine Görsel Arama

Arama motorlarının algoritmalarından faydalanarak bir görselin ayasının ya da benzerlerinin internette başka nerelerde kullanıldığını bulmak için kullanılan bir araştırma tekniği. Teyitçilerin en sık başvurduğu yöntemlerden biri olan tersine görsel arama, bir görselin kaynağını bulmak veya üzerinde oynanıp oynanmadığını anlamak için de kullanılır.

Olta- lama

Kötü niyetli kişi veya kişilerin, başka kurum veya kişilermiş gibi görünerek kullanıcıların kimlik bilgileri ve finansal hesapları başta olmak üzere hassas bilgilerini ele geçirmeye çalıştığı siber dolandırıcılık yöntemi.

Veri Maden- ciliği

Geniş kapsamlı bir verinin, istatistik ve yapay zeka araçları kullanılarak takip edilmesi.

Dijital Güven- lik

Kişilerin ya da kurumların sosyal medya gibi internet hesaplarının, internet bankacılık hesaplarının, şahsi dosyalarının ve gizli kalması gereken bilgilerin istenmeyen kimselerin eline geçmesini önlemeye yönelik atılan adımlar bütünü.

Hakikat Sonrası

Belirli bir konu üzerinde kamuoyunu oluşurken, nesnel gerçeklerin duygulardan ve kişisel kanaatlerden daha az etkili olması. "Post-truth" ya da "hakikat ötesi" olarak da bilinir. Hakikatin önemsizleşmesini ve yanlış bilginin yanlışlığına tepkisiz kalmayı ifade etmek için kullanılır.

Dijital Esenlik

Dijital medya ve dijital araçların psikolojik sağlığınıza olan kötü etkilerinin en aza indirilmesi için uygulanan pratikler bütünü. Sosyal medyanın psikolojinizi kötü etkilediğini düşündüğünüzde çeşitli uygulamalar aracılığıyla ya da kafanızdan sosyal medya için günlük saat limiti koymak, bir dijital esenlik pratiğidir.

Doğrulama Yanlıllığı

Bireylerin mevcut inançları ya da kanaatlerini destekleyen bilgileri seçerek onlara inanma ve çelişen bilgileri reddetme eğilimi. Dezenformasyon yayan aktörler, kişilerin bu eğilimini suistimal edebilirler.

Aşılama

İnsanlara bir konu hakkındaki yanlış bilgi örneklerini, bunlarla karşılaşmalarından önce göstererek yanlış bilgileri tespit etme ve sorgulama konusunda daha donanımlı olmalarını hedefleyen bir önceden çürütme yöntemi.

Çoğulcu Cehalet

Aslında bir konu hakkında çok az kişi o görüşe sahipken, kişinin o görüşün çoğunlukta olduğunu düşünmesine verilen isim. Kişinin aslında doğruluğundan şüphe duymaya meyilli olduğu bilgidен kimsenin şüphe duymadığını varsaydığı, dolayısıyla bilginin doğru olabileceğini düşündüğü ve yanlış bilgiyi düzeltmemesi buna örnek verilebilir. Yanlış bilgi, çoğulcu cehaletten çokça beslenir.

Tık Tuzağı

Yanıltıcı, yanlış ya da sansasyonel bir başlık kullanarak, yalnızca istenilen internet sitesine girilmesi amacıyla yapılmış link uzantıları. Bu tip içeriklerin hedefi, kişiyi istediği bilgiye ulaştırmak değil, sadece bağlantıya girilmesini sağlamak, yani tık kazanmaktır. "Clickbait" olarak da bilinir.

Şüphe Kası

Kişinin, bir bilgiyle karşılaştığında hemen inanmayıp kendini frenleyerek bilginin doğruluğuna şüpheyle yaklaşma dürtüsü. Eleştirel dijital okuryazarlık gibi pratikler aracılığıyla güçlendirilebildiğinden bir kasa benzetilir. Şüphe kası güçlü olan kişiler yanlış bilgiye daha bağlıdır.

İnfo- demi

Kriz gibi, herhangi bir konu ile ilgili doğru, yanlış ya da doğruluğu kesinleşmemiş bilgilerin hızla bilgi ekosisteminde yayılması ve başı boş dolması. Dünya Sağlık Örgütü'nün, Covid-19 pandemisiyle ilgili bilgi düzensizliğini tanımlamak için bu kelimeyi kullanmasıyla popülerleşmiştir.

Deep Fake

Yapay zeka kullanılarak oluşturulmuş kurmaca içerikler. Mevcut video ve ses dosyalarının, yeni ama kurmaca bir içerik yaratmak için kullanılmasıyla üretilir. Bu tür videolarda kişiler, söylediklerini sözleri söyler, yapmadıkları şeyleri yapar gözükür. "Kurmaca video" ya da "yapay zeka sahteciliği" olarak da adlandırılır.

Safsata

Yanılıgı olarak da bilinen safsata, bir konu hakkındaki akıl yürütme sürecimizdeki hatalara verilen isim. Örneğin bir argümanı desteklemek için uzmanlık alanı olmasa da herhangi bir uzmanın görüşlerinden faydalanmaya ya da o görüşü amacı dışında kullanmaya, "bilirkişiye başvurma safsatası" ismi verilir. Safsatalar genellikle yanlış bilgiye yol açar.

Kutup- laşma

Bir toplumda ya da bir konu etrafında kişilerin ya da grupların düşüncelerinin, inançlarının ve çıkarlarının aşırı karşıt uçlarda yer alması.

Asimet- rik Pro- paganda

Bir grubun kendi propagandasını, karşı cephesinde yer aldığı grubun biçimine bürünerek, onu taklit ederek yayması. Örneğin, bir siyasi partinin seçim döneminde rakip partiyi gibi davranarak zarar verici broşürler dağıtması, reklam yapması ve içerik yayması, asimetrik propagandadır.

Doğruluk Dürtmesi

Bir içeriği paylaşmadan önce kullanıcıya o içerikteki bilgilerin ne kadar doğru olduğunu anımsatmak. Facebook'ta bağımsız teyitçiler tarafından yanlış olarak işaretlenen bir gönderiyi paylaşmak istediğinizde karşınıza çıkan "Yine de paylaşmak ister misiniz" kutucuğu, doğruluk dürtmesine bir örnek.